

Filip Florian (Rumunsko)

Narozen 1968 v Bukurešti, prozaik. V devadesátých letech se živil jako novinář a korespondent Svobodné Evropy a Deutsche Welle. Ke hvězdám jej v sedmatřiceti letech vystřelila prvotina *Degete mici (Malíčky)*, román o iracionální atmosféře v Rumunsku devadesátých let, kniha se vzápětí objevila na pultech knihkupectví také v Maďarsku, Polsku, Německu, USA, Slovinsku, Slovensku, Itálii, Španělsku, či Bulharsku. Další prózu, *Băiuțeii (Kluci)*, napsal spolu s bratrem Mateiem, v ironicko-nostalgickém tónu zde popisuje své dětství na jedné z periferií Bukurešti. V oceňovaném historickém románu *Zilele regelui (Dny krále)* se vrací do 19. století, kdy se vlády nad sjednoceným Valašskem a Moldavskem ujímá Karl z rodu Hohenzollernů. Zatím poslední jeho román, *Toate bufnițele (Všechny sovy)*, prostřednictvím vzpomínek konfrontuje realitu komunistického režimu s nezkaženým dětským viděním. „Když se ponoříte do stránek nějaké knížky, je to jako kdybyste sledovali kouzelnické představení. Literatura jsou v podstatě samá kouzla a čáry,“ říká.

úryvky z románu *Všechny sovy* přeložila Jarmila Horáková

Moje paměť rezaví pomalu, a to je dobře. Zatím je to dobré. Nezajímají mě vzpomínky ostatních, nejsem na nich závislý, a i když musím každý den polykat hodně prášků, alespoň jsem ušetřen lecitinu. Od studeného deště, který ani neustává, ani nezesiluje, mě pobolívají kolena, jako by mi chtěla ukázat, jaký je osud zcela zrezivělých věcí. Je to zvláštní, nebo možná ani ne, že buky bez listů před mými okny působí dojmem, že si s mými koleny zcela rozumějí. Jsou povislé a mokré, nešumí, staří dopadlo i na ně. Naštěstí kamna jsou teplá, udržují při životě oheň omámený syrovým dřevem, který sotva hoří, jak už to na konci listopadu bývá. A píšu, tak je to lepší, raději píšu, než abych si mazal kolena, vzal si dnes už čtvrtý prášek a než abych opustil ty dávné chvíle amerického bombardování. Myslím na neštěstí, které dopadlo na Bukurešť, tím spíš, že mám vedle sebe šálek a konvičku čaje. Mého oblíbeného čaje. Mateřídouškového. Neslazeného. Z té doby si nejvíc pamatuji bzučení. Strašné, ohlušující, jako by mi do ucha vletěly tisíce včel. Neměl jsem strach ze štípnutí, přitiskl jsem si dlaně na spánky, ale marně, včely mi po libosti létaly hlavou, hučely, pulsovaly a pořád narážely do bubínků. Myslel jsem, že začaly stavět plástve a čekal jsem, že z toho hučení vzejde i něco dobrého, doufal jsem, že mi po tvářích steče několik kapek medu. Nesteklo. Teprve v sobotu pozdě večer jsem si byl jistý, že roje pracovaly ze všech sil, když mě máma myla ve smaltovaném umyvadle a čistila mi uši malými chomáčky vaty namotanými na dřívka od sirek. Nakonec posbírala kousky vosku a dala je do kulaté kovové krabičky, kde kdysi mívala mentolové bonbony. Na víku krabice bylo napsáno „Jacqueline“ a máma slibovala, že jednoho dne vosk rozpustí a udělá z něj svíčky.

Nezapomněl jsem ani na tmou, bledou a prašnou, změkčenou šesti pruhy světla – tolik bylo větracích děr ve víku. Schoulil jsem se uvnitř na stranu, protože jsem si odmítl lehnout na záda, abych nebyl jako strýček Paul, když ležel v zimě natažený v rakvi. Kufr se při každém výstřelu zachvěl, byl jako rozražený sud valící se po kamenech a já jsem viděl bílý hřbitov, vzorně

vykopanou jámu, hromadu zeminy navršenou na sněhu, kněžské sutany a černé oblečení smutečních hostů, květiny, nalakovanou rakve a rampouchy visící z ruky baculatého kamenného andělíčka. Nedokázal jsem se ani hnout a po určité době jsem přemýšlel, jestli ještě dýchám. Jak jsem si neuvědomoval, jestli vzduch vstupuje nebo nevstupuje do mého hrudníku, usoudil jsem, že smrt vůbec nebolí a přichází jako nadýchaná mlha, ve které se člověk snadno ztratí. Silně jsem se štípl do loktu, hodně silně, sakra silně, a i když se podlaha zatřásla víc než předtím, byl jsem si jistý, že žiju. Máma byla vedle mě, ne v kufru, ani by se dovnitř nevešla, lehla si poblíž, pod postel, s dekou omotanou kolem sebe. Smotaná deka připomínala obrovskou zelenou palačinku a máma uprostřed vypadala jako kdoulová marmeláda. Dal bych cokoli, abych dokázal natáhnout ruku a štípnout ji, ale nešlo to, takže jsem začal zoufale křičet, dokud jsem si neuvědomil, že mě neslyší. Jak jsem křičel a otřásal se v dřevěném zavazadle, řekl bych, nevím, ale je možné, že jsem stejně tak křičel a otřásal se v mámině bříše měsíc předtím, než jsem se narodil, při zemětřesením ve čtyřicátém.

Čas ztratil význam, minuty se nafoukly jako hodiny, vteřiny bezcílně bloumaly a kukačka z přesně seřízených hodin na zdi uletěla, jak jen mohla, a hledala dutinu nebo chráněné útočiště. Nakonec se postupně přestal otřásat dům, včely v mé hlavě se uklidnily, minuty se znovu staly minutami, vteřiny opět našly své tempo, kukačka se vrátila a vyčerpaně jednou zakukala a naše hlasy se hromadily jeden přes druhý. Chraptivý hlas zazněl jako obvykle poslední a přehlušil ostatní, protože pradědeček, bývalý dělostřelec, byl poněkud nahluchlý a netušil, že ostatní na tom nejsou stejně jako on. Lili, teta Marieta a pradědeček vynaložili veškerou svou sílu, aby vytáhli kufr zpod postele, vytáhli také smotanou zelenou deku, nechali mě a mámu vydechnout, obejmout se a už se nerozdělit, trochu se protáhnout a pochopit, že už to skončilo. Když jsem se na ně díval, nechtělo se mi věřit, jakou barvu měli v obličeji, něco mezi rybí modrou a moučnou bílou. Když jsem se pak rozhlédl kolem jako přes špinavé sklo, zjistil jsem, jaký je v pokoji nepořádek. Husté, lenivé částičky prachu vypadaly jako miniaturní kapičky, stékaly světlem, ale zatím nepokrývaly spoustu střepů, knihy vypadlé z knihovny, převrácenou vázu, prasklý džbán, narcisy rozsypané po koberci nebo velký obraz zobrazující benátské přístaviště, který také spadl na podlahu a v rohu se uvolnil z rámu. Ačkoli jednou z jejích povinností bylo udržovat dům čistý, Lili nespíchala pro smeták a lopatku. Stála nehnutě s rukama svěšenýma podél těla jako provazy.

Jen venku, na dvoře byl vidět kouř nad městem. Obrovský, zachmuřený kouř na bledě modrém nebi jako vylitý dehet. A ze vzdálené temnoty se ve skutečnosti vinuly stovky vlnících se hustých sloupců kouře, vypadaly jako draci, kteří chrlí oheň ocasy, nikoli tlamami. Kouř stoupal vzhůru k nebeské klenbě, mířil k jihu, směrem ke slunci a snažil se ho pohltnout. I když se ten obří mrak, načechranější a tmavší než všechny mraky dohromady, k nám nepřibližoval, nevzdálil bych se od mámy za nic na světě. Objímal jsem jí kolena, tiskl jsem jí hlavu ke stehnu, cítil jsem, že z prstů, které mi projížděly vlasy, ze šeptání a záhybů sukně vychází dobrá pára, která, která mě brání před nespočetnými rozžhavenými draky. Petrache, pes s kávovými skvrnami a svěšenýma ušima, musel také vycítit, že je tu chráněn, protože se pořád otíral mámě o nohy, kňučel a lízal jí boty. Kolem se však rozkládalo území strachu. Dědečkova jezdecká kobyla Stela prorazila dveře maštale a pobíhala jako šílená, skákala přes všechno, co

jí přišlo do cesty, ať už to byly lavičky v sadu, sudy schnoucí vedle sklepa, ohrazené záhonky s jahodami nebo řady čerstvě ostříhaných keřů na kraji cestiček vysypaných štěrkem. Stejně tak i chocholaté slepice kdákaly a poletovaly ve své ohrádce, drápy se chytaly drátěného pletiva a zobáky klovaly do prázdna, jako by se zbláznily. Úplně nahoře, nad špičkami topolů se k východu hnala nekonečná hejna vran, špačci se přestali předvádět ve vzduchu a v Cernickém lese za domem rámusilo zmatené ptactvo. Představoval jsem si, že kvílení přicházející od Bukurešti, stále živé a hrozné i po tolika kilometrech, vychází z hrdel černých draků, ale teta Marieta, babiččina sestra, mi vysvětlila, že to jsou armádní sirény, které ohlašují konec leteckého útoku. Pravda je, že jsem na nebi neviděl žádné letadlo ani plamen po výbuchu. Brzy se vřava utišila a až k nám doléhaly zvony z kláštera u jezera. Pravděpodobně byly neustále, bezmocně, od chvíle, kdy se vzduch zaplnil bombami. Přemýšlel jsem, kdo tahá ve zvonici za provazy, jestli Macarie, stařec, od kterého si máma půjčuje knížky, nebo jiný mnich, mladší, silnější a vyděšenější?

V tom dni jsem si všiml podivné aritmetiky, jakési hry čísel, kterou jsem nedokázal rozluštit. Bylo úterý, zažily jsme tři hrozné hodiny a jak ukazoval kalendář na zdi, bylo dnes čtvrtého. Pak se věci trochu zkomplikovaly a opakovaly, protože tady v domě přežilo tu hrůzu pět lidských duší a pradědeček se svými vojenskými znalostmi a hrudníkem plným vyznamenání také napočítal pět vln náletů. Ale teprve později, v polovině dne se matematická logika opravdu zkomplikovala, když se na poli objevil tmavě modrý Ford, který se rychle blížil a neustále troubil. Auto pokryté sazemi a prachem cest zabrzdilo na schodech verandy a dlouhé vteřiny, devět nebo možná šestnáct, stálo s nastartovaným motorem. Dědeček si opřel čelo o volant, zatímco babička nás volala ze sedadla vzadu s tváří změněnou k nepoznání. Místo pudru a make-upu se jí na tvářích, na víčkách a na bradě rozprostřela šedivá vrstva s tenkými proužky, jak jí po tvářích stékala řasenka a slzy. Pak oba vystoupili, takže nás nebylo pět, ale sedm, někdo plakal, všichni jsme se líbali, Petrache se nám proplétal mezi nohama a mysleli jsme na to, že nás mohlo být osm, kdyby táta nebyl na frontě. Babička pila vodu, strašně moc vody a dědeček požádal o silnou cujku, meruňkovou a vypil roztržitě několik panáků. Mluvili najednou, rozčileně, byla to hotová lavina gest a názorů, pořád si protiřečili, ona líčila hrozné scény, horory a dramata, říkala, že teď už je jí jasné, jak to vypadá v pekle, protože peklo se zřítilo na Bukurešť, on se stále divil, kolik štěstí měla naše rodina, že jsme vyvázli celí, naše domy ve městě zůstaly stát, jeho klenotnictví bylo netknuté a tady, na venkově, jsme v největším bezpečí. Říkal, že Američani nejsou hloupí, aby shazovali bomby do prázdného lesa a Němci nemají čas, aby si v okolí postavili bunkry. Přiznávám, že mě v mých čtyřech letech nezajímalo osud domů, skladu vedle Univerzity ani německého opevnění, zato jsem stál s otevřenou pusou při slovech babičky, která na Grivițské třídě narazila na roztrhaného koně, jehož odhodil náraz po výbuchu na balkon ve třetím patře, která znala příběh jedněch bratrů, těžce raněných dvojčat, kteří se hledali v sutinách, která přísahala, že sochy a kříže z hřbitova svatého Pátka létaly až k troskám železničních dílen, která nejenže slyšela o tisících mrtvých, ale viděla stovky olovených letadel a desítky těl v plamenech, muže a ženy, jak hoří zaživa, na střeše hotelu „Splendid“. Při historce z hřbitova si dědeček znovu usrkl meruňkovice, už klidněji, a došel k závěru, že zapracovalo štěstí. Připomněl Marietě, která stále nosila smutek,

že to on ji přesvědčil, aby strýčka Paula pohřbila ha hřbitově Bellu, ačkoli ona si přála, aby byl pochovaný na svatém Pátku. Ať už dával pozor nebo ne, pradědeček zakašlal, hbitě vyskočil na nohy a začal popisovat bombardér B 24. A jak zjistil od jednoho majora ze zásobovací správy, při partii mariáše, letadlo mělo čtyři motory Pratt&Whitney s výkonem tisíc dvě stě koní, devět hlavní a posádku čítající deset lidí. Na palubu pobere, jak se zdá, tři tuny výbušnin.

Setmělo se. Petrache seskočil z verandy a větřil u záhonů nerozkvetlých pivoňek. Ke kořenům jedné z nich se vyčůral a začal štěkat. A štěkal. Pořád štěkal. Dokud se máma nepřišla podívat, co se děje a nenašla nablýskanou bombu zaraženou špičkou do země.

(...)

Nesnažím se najít omluvu. Ani skutečnou, ani vymyšlenou, žádnou. Co bych s ní dělal? A co je vlastně skutečné? Co je vymyšlené? Minulost je jako proměnlivý mrak, má mnoho odstínů a obrysů, teď se podobá cválajícímu bílému koni, pak získá tvar šedivého buvola, nato si zvolí světle šedou barvu a vypadá jako zbořená tvrz a brzy je zase temnělý a připomíná parní lokomotivu, aby se později vrátil k mléčně bílé barvě a napodobil královnu z profilu. Nemám žádné pochybnosti, ale, bohužel, ani žádné iluze. Minulost je vrtkává a kluzká jako ryba. A čas od času má přesně rozměry auta Poběda, na milimetr přesné, se všemi výrobními detaily, od umístění bočních zrcátek až po tloušťku výfukového potrubí. Nepamatuju se, jestli to ráno byly na nebi mraky, ale mraky na nebi jsou jedna věc a ty druhé mraky jsou zase něco jiného. Scházeli jsme přes louky po strmé stezce, přeskakovali jsme proutěné ploty, zkracovali jsme si zatáčky cesty, a přitom jsme hledali zelené ještěrky, které jsme chtěli chytit pomocí dlouhých vidlic, abychom získali jejich jed a položili do cesty upírům prchajícím z hřbitova. Nevím, kdo nám to nakukal, ale jak jsme chodili a nachodili jsme toho opravdu hodně, tak jsme očima slídili po skalách, po řadách kamenů na každé hranici pozemků, kolem pahorků porostlých mateřídouškou a suchomilnou trávou, v dírách, krtinách a rozvalinách jen abychom našli nějakou zelenou ještěrku oslepenou sluncem nebo omámenou teplem, které bychom se zmocnili. Žádnou jsme nenašli, ale hráli jsme si s klacky a učili se s nimi zacházet na obyčejných ještěrkách. Vedle jedné staré břízy s uraženým vrškem jsme byli jen krok od toho, abychom ulovili dokonce krtka, ale na poslední chvíli jsme to vzdali, protože z nějaké dutiny začaly vylétávat vosy. Myslím, že to bylo v polovině července, protože tam, na horách, sotva dozrály višně a táta vyrazil kosit trávu jako všichni ostatní, poté co na několik týdnů zavřel školu. Chodil jsme se zakrslým Iliem, takže jsem se nestaral o huňaté ovčácké psy, kteří se občas objevovali kolem pastvin. Nelitoval bych, kdyby na nás štěkali nebo zaútočili. Ilie, jak byl malý, v deseti letech vypadal na šest, si sedl na bobek, nahrbil se, dlaněmi se opřel o zem a z této pozice žáby vyloudil z hrudníku nenapodobitelný pištivý zvuk. Psiska vždycky přestala štěkat, natahovala uši, pak je rychle stáhla a vzala do zaječích, jako by ucítila nečistého čerta, a ne dítě v přešivaném oblečení. To ráno jsme, kromě honění ještěrek s jedem, měli za úkol koupit cukr, poslala nás máma, která už od rozednění čistila velký kotel a chystala se vařit marmeládu. Zdály jsme viděli, že dveře ochodu jsou zavřené a když jsme konečně dorazili do údolí, narazili jsme na visací zámek pověšený na řetězu. Ten zrezivělý zachmuřený zámek nás donutil čekat

až do oběda, kdy se vrátila teta Veturia, která spěchala, aby popadla cujku a chleba, ohřála jídlo a odnesla ho všem sekáčům. Abychom neztráceli čas, než přijde, prolezli jsme bedny v kůlně, kde jsme si vzali desítky prázdných lahví, dali jsme je na hromadu písku a kamenem jsme je rozbíjeli, jednu po druhé. Později se Ilie vyplížil do ohrady mezi slepice a šlohl tam tři vejce, abychom si mohli ušlehat bílek s cukrem.

Zpátky jsme šli vzhůru po cestičce na kraji lesa. A zatímco jsme sbírali jahody na pěnu a povídali si, zaslechli jsme za zády hrčení, tvrdošijný motor, který z válců ždímal všechny síly. My jsme se překvapeně ohlédli a uviděli jsme černé auto, které si nic nedělalo z prudkého svahu, děr a koryt vymletých dešti. Bylo to první auto, které se drápallo cestou po úbočí, protože před dvěma lety, na podzim čtyřicátého osmého nákladák, který nás přivezl z Bukurešti, uvízl v blátě a donutil nás odvézt zavazadla na voze. Sledovali jsme, jak se pomalu pohybuje jako zjevení spadlé z Měsíce, dali jsme jahody do sáčku s cukrem a běželi jsme k autu, abychom si ho prohlédli zblízka. A co se nestalo, to bachraté auto se zastavilo přímo u nás a muži uvnitř, vyčerpaní horkem, nám řekli, že na radnici nikdo není. Proklínali starostu, proklínali léto a seno a pak vytáhli jmenný seznam psaný chemickou tužkou a chtěli vědět, kde bydlí Štefan Stratin. Zakrslík se jim podíval přímo do očí, stejně jako ovčáckým psům, ale nesedl si na bobek a ostře nezapískal, nýbrž jim řekl, že o někom takovém v životě neslyšel. Vždyť to je táta vyhrkl jsem, hlavně proto, že nás jeden z nich pobízel, abychom si nasedli k nim, do auta, že nás několik kilometrů sveze. Poslyš, pindfo, ty jsi chytrý kluk, řekl mi chlapík vedle řidiče, bledý neduživce s kruhy pod očima a hned Ilia chytil za cíp košile, šklubnul s ním a zeptal se ho, proč lže. Nechal ho na pokoji, až když mu to nařídil jiný chlap v autě, možná jejich šéf, který si myslel, že takový usmrkanec nemá ani páru o tom, kde vlastně žije. Vmáčkli jsme se mezi ně, auto se rozjelo z místa, začalo zase hrččet, Ilie mlčel jako zařezaný a mě nebylo jasné, jestli chuť na jahodovou pěnu, touha projet se v černé Pobědě a hrdost na to, že jsem učitelský synek, všechno zkomplikovaly nebo ne. Zjistil jsem to za čtvrt hodiny, když auto dojelo k nám domů a zabrzdilo ve stínu pod dvěma jasany.

Stáli tam čtyři muži s vytaženými pistolemi, máma na schodech u vchodu se nehýbala, jen si otírala ruce o sukni, táta zvolna přicházel s kosou přes rameno a kloboukem v týlu, nedíval se jen na nás, ale jako by právě tehdy poprvé spatřil kobylu a hříbě, višně, kozu přivázanou na provaz a horské hřebeny, na kterých stále svítily zbytky sněhu. Chtěl jsem mu skočit do náruče, ale neduživce s kruhy pod očima mi svíral rameno jako svěrák. Namířili na něj revolvery a zakřičeli, aby zahodil kosu, udělali z něj zločince, přestože byl gymnaziálním profesorem, synem zlatníka a dva roky venkovským učitelem a než ho nastrkali do auta za mámina ohlušujícího křiku, na chvíli ho nechali, možná proto, že táta byl na frontě a uměl bojovat. Stihl mě pohlédit po vlasech a dát mi pusu na temeno hlavy. Odjel s prasklým rtem. Dolním rtem.